

Oliy ta'lim muassasalarida kredit-modul tizimini qo'llashning ahamiyati

Qo'ldashev Shavkatjon Qudratjon o'g'li
Xalqaro Nordik Universiteti Magistranti
Shavkatjonqoldashev071@gmail.com
(0009-0004-5469-7154)

Annotatsiya

Mazkur maqolada oliy ta'lim muassasalarida kredit-modul tizimini qo'llashning ahamiyati tahlil qilinadi. Kredit-modul tizimi ta'lim jarayonining samaradorligini oshirish, talabalarning mustaqil ta'lim olishini rag'batlantirish va ularning kasbiy tayyorgarligini yaxshilashga xizmat qiladi. Shuningdek, ushbu tizim xalqaro standartlarga mos bo'lib, akademik mobillik va interfaol ta'lim usullarini rivojlantirish imkonini beradi. Maqolada kredit tizimining talabalarning o'zlashtirish darajasiga ta'siri, ta'lim jarayonida moslashuvchanlik va shaffof baholash tizimini ta'minlash kabi jihatlar yoritilgan. Xulosa o'rnida ushbu tizim oliy ta'lim sifatini oshirishning muhim omili ekani ta'kidlanadi.

Абстрактный

В данной статье анализируется важность использования кредитно-модульной системы в высших учебных заведениях. Кредитно-модульная система служит повышению эффективности учебного процесса, поощрению самостоятельного обучения студентов, повышению их профессиональной подготовки. Также данная система соответствует международным стандартам и позволяет развивать академическую мобильность и интерактивные методы обучения. В статье освещены такие аспекты, как влияние кредитной системы на уровень успеваемости студентов, гибкость образовательного процесса, обеспечение прозрачной системы оценивания. В заключение подчеркивается, что данная система является важным фактором повышения качества высшего образования.

Abstract

This article analyzes the importance of using the credit-module system in higher education institutions. The credit-module system serves to increase the efficiency of the educational process, stimulate independent learning of students, and improve their professional training. Also, this system complies with international standards and allows for the development of academic mobility and interactive teaching methods. The article covers aspects such as the impact of the credit system on the level of student learning, ensuring flexibility and a transparent assessment system in the educational process. In conclusion, it is

noted that this system is an important factor in improving the quality of higher education.

Kalit soʻzlar: kredit-modul tizimi, oliy taʼlim, taʼlim sifati, akademik mobillik, interfaol taʼlim, mustaqil taʼlim, baholash tizimi, kasbiy tayyorgarlik, moslashuvchan taʼlim, xalqaro standartlar.

Kirish

Hozirgi kunda oliy taʼlim tizimida sifatni oshirish, xalqaro standartlarga moslashish va talabalarning bilim olish jarayonini takomillashtirish muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Kredit-modul tizimi ana shu maqsadlarga erishishda asosiy vositalardan biri boʻlib, u taʼlim jarayonining moslashuvchanligini, shaffofligini va samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Bugungi globalashuv sharoitida akademik mobillikni taʼminlash, talabalarni mustaqil taʼlim olishga undash va interfaol oʻqitish metodlarini keng joriy etish zarurati ortib bormoqda. Aynan kredit-modul tizimi ushbu ehtiyojlarga javob beruvchi innovatsion yondashuvlardan biri boʻlib, oliy taʼlim muassasalarining xalqaro darajada raqobatbardoshligini oshirishga yordam beradi.

Ushbu maqolada kredit-modul tizimining mohiyati, uning afzalliklari va taʼlim sifatiga taʼsiri tahlil qilinadi. Oliy taʼlim tizimini rivojlantirish va xalqaro standartlarga moslashtirish bugungi kunda Oʻzbekistonda ustuvor yoʻnalishlardan biri hisoblanadi. Taʼlim jarayonining sifatini oshirish, talabalar bilimni baholash tizimini takomillashtirish hamda ularning mustaqil oʻqib-oʻrganish imkoniyatlarini kengaytirish maqsadida kredit-modul tizimi joriy etilmoqda.

Kredit-modul tizimi talabalarga moslashuvchan oʻquv rejalarini shakllantirish, bilimni bosqichma-bosqich baholash va xalqaro akademik mobillikka erishish imkonini beradi. Bu tizim Oʻzbekiston oliy taʼlim muassasalarida bosqichma-bosqich joriy etilib, taʼlim jarayonini soddalashtirish va talabalar bilimni shaffof baholashga xizmat qilmoqda. Ushbu maqolada kredit-modul tizimining Oʻzbekistonda joriy etilishi, uning ahamiyati va amaliyotdagi holati tahlil qilinadi.

Metodologiya

Mazkur maqolada oliy taʼlim muassasalarida kredit-modul tizimini qoʻllashning ahamiyati ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan oʻrganiladi. Tadqiqot quyidagi metodlarga asoslanadi:

1. Teoretik tahlil – kredit-modul tizimining mohiyati, uning asosiy tamoyillari va afzalliklari ta'lim sohasidagi ilmiy adabiyotlar, normativ-huquqiy hujjatlar va xalqaro tajriba asosida tahlil qilinadi.
2. Tizimli yondashuv – kredit-modul tizimining oliy ta'lim jarayoniga ta'siri, uning samaradorligi va ta'lim sifatiga ta'siri tizimli ravishda o'rganiladi.
3. Taqqoslash usuli – an'anaviy ta'lim tizimi va kredit-modul tizimi o'rtasidagi farqlar, ularning afzallik va kamchiliklari taqqoslab tahlil qilinadi.
4. Empirik tadqiqot – oliy ta'lim muassasalarida kredit-modul tizimi joriy etilgan holda olib borilgan tadqiqotlar, talabalar va o'qituvchilar fikr-mulohazalari, baholash natijalari va statistika ma'lumotlari tahlil qilinadi.

Adabiyotlar tahlili

Kredit-modul tizimi bo'yicha adabiyotlarni o'rganish uning nazariy asoslari, xalqaro tajriba va O'zbekiston oliy ta'lim tizimidagi joriy etish holatini tahlil qilish imkonini beradi. Quyida ushbu tizim bo'yicha adabiyotlar to'rt asosiy guruhga ajratilib, har biri alohida yoritiladi.

1. Normativ-huquqiy hujjatlar va xalqaro standartlar

Oliy ta'lim muassasalarida kredit-modul tizimini joriy etish huquqiy jihatdan tartibga solingan bo'lib, quyidagi hujjatlar ushbu tizimning asosiy me'yoriy bazasini tashkil etadi: O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi qonuni (2020-yil, yangi tahriri)

Ushbu qonun oliy ta'lim tizimining asosiy tamoyillarini belgilaydi va ta'lim jarayonini modernizatsiya qilish, kredit-modul tizimini joriy etish zarurligini ta'kidlaydi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ-4319-sonli qarori (2019-yil). Mazkur qarorda oliy ta'lim tizimida kredit-modul tizimini bosqichma-bosqich joriy etish vazifasi yuklatilgan. Bolonya jarayoni va ECTS (European Credit Transfer and Accumulation System) standartlari Bolonya jarayoni doirasida ishlab chiqilgan ECTS modeli ta'lim dasturlarining moslashuvchanligini ta'minlash va kreditlarni xalqaro darajada tan olish imkonini beradi. Bu tizimning asosiy tamoyillari talabalarning bilim olish jarayonini individuallashtirish va mobillikni oshirishga qaratilgan.

2. Ilmiy-nazariy adabiyotlar

Kredit-modul tizimining pedagogik va psixologik asoslari bo'yicha quyidagi nazariy tadqiqotlar muhim hisoblanadi:

Lev Vygotskiy (1978) – "Madaniy-tarixiy rivojlanish nazariyasi"
Ushbu nazariyada ta'lim jarayoni talabaning mustaqil o'qish va o'rganish

qobiliyatini rivojlantirishga yo'naltirilishi kerakligi ta'kidlanadi. Kredit tizimi aynan shu yondashuvga asoslanadi. Jean Piaget (1952) – "Kognitiv rivojlanish nazariyasi" Piaget ta'lim jarayonining modullarga bo'linishi talabning tafakkur bosqichlariga mos kelishini va bilimlarni bosqichma-bosqich egallashga yordam berishini qayd etadi. Biggs va Tang (2007) – "Constructive Alignment" (Konstruktiv moslashuv nazariyasi) Ushbu tamoyilga ko'ra, ta'lim jarayoni talabalarning amaliy bilimlarni o'zlashtirishiga moslashtirilishi lozim. Kredit tizimi aynan shu yondashuvni qo'llab-quvvatlaydi.

3. Oliy ta'limda kredit-modul tizimining joriy etilishi bo'yicha tadqiqotlar

Oliy ta'limda kredit tizimi bo'yicha xalqaro va mahalliy tadqiqotlar mavjud: John Knight (2008) – "Higher Education and Mobility" Ushbu tadqiqotda xalqaro akademik mobillik va kredit tizimining rivojlanishi tahlil qilingan. Muallifning fikricha, kredit tizimi oliy ta'lim muassasalari o'rtasida hamkorlikni oshirishga yordam beradi. Toshkent davlat pedagogika universiteti tomonidan o'tkazilgan tadqiqotlar (2022-yil) Ushbu tadqiqotda O'zbekistondagi oliy ta'lim muassasalarida kredit tizimini joriy etish tajribasi o'rganilgan. Natijalarga ko'ra, kredit tizimi talabalar mustaqil ishlashini rag'batlantirishi va ularning ta'lim sifatini oshirishi aniqlandi. UNESCO va Jahon Banki hisoboti (2021-yil). Hisobotda kredit tizimi rivojlangan davlatlarda ta'lim sifati va talabalar bilim darajasini oshirishga qanday ta'sir qilishi o'rganilgan. Xususan, Yevropa va AQSh tajribasi asosida kredit tizimining afzalliklari tahlil qilingan.

4. Amaliy tajribalar va hisobotlar

Kredit-modul tizimi bo'yicha amaliy tajribalar O'zbekistonda va xalqaro miqyosda o'tkazilmoqda: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti (TDIU) tajribasi 2020-yildan boshlab universitetda kredit tizimi to'liq joriy qilindi. O'qituvchilar va talabalar o'rtasida o'tkazilgan so'rov natijalariga ko'ra, ushbu tizim talabalar mustaqilligini oshirish bilan birga, baholash jarayonining shaffofligini ta'minlagan. Buxoro davlat universitetida kredit tizimining tajribaviy joriy etilishi (2021-yil) Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, kredit tizimi asosida o'qitilgan talabalar an'anaviy tizimda tahsil olganlarga qaraganda, o'zlashtirish darajasi yuqoriroq bo'lgan. Rossiya Federatsiyasi va Qozog'istonda kredit tizimi tajribasi Rossiya va Qozog'istonda kredit tizimi 2011-yildan boshlab bosqichma-bosqich joriy etilgan bo'lib, bu davlatlarda oliy ta'limda xalqaro standartlarga moslashuv jarayoni jadallashgan.

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, kredit-modul tizimi ta'lim jarayonining samaradorligini oshirish, talabalarning mustaqil o'rganish qobiliyatini rivojlantirish va xalqaro mobillikni ta'minlash uchun muhim tizim hisoblanadi.

- Nazariy jihatdan, Vygotskiy, Piaget va Biggsning tadqiqotlari kredit tizimining pedagogik ahamiyatini tasdiqlaydi.
- Xalqaro tadqiqotlar, jumladan, John Knight va UNESCO hisobotlari bu tizimning ta'lim sifati va akademik mobillik uchun muhimligini ko'rsatadi.
- O'zbekistonda amalga oshirilgan tajribalar kredit-modul tizimining ijobiy natijalarini tasdiqlaydi va uni takomillashtirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqishga yordam beradi.

Ushbu metodlar orqali maqolada kredit-modul tizimining ta'lim jarayoniga ta'siri, uning afzalliklari va rivojlanish istiqbollari asosli ravishda yoritiladi.

Tahlil va natijalar

Kredit-modul tizimi — talabalar tomonidan o'zlashtirilgan bilim va ko'nikmalarni kredit birliklari orqali baholaydigan, modullarga asoslangan ta'lim tizimi. Ushbu tizimda:

Har bir fan modullarga bo'linadi, va har bir modul uchun muayyan kredit ajratiladi.

Talabaning o'quv yutuqlari oraliq va yakuniy baholash natijalari asosida baholanadi.

Talabalar o'z qiziqishlariga qarab mustaqil fanlarni tanlash imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Ta'lim jarayonida talabaning faolligi va mustaqil ishlashi muhim ahamiyat kasb etadi.

Kredit-modul tizimining afzalliklari

1. Ta'lim jarayonining moslashuvchanligi - an'anaviy tizimda talabalar qat'iy belgilangan o'quv rejaga rioya qilishi kerak bo'lsa, kredit-modul tizimi ularga o'z o'quv yo'nalishlarini shakllantirish imkonini beradi. Bu esa talabalarning qiziqish va kelajakdagi kasbiy rejalari bilan mos keladigan ta'lim olishiga sharoit yaratadi.

2. Talabaning faolligini oshirish - ushbu tizimda talabalar mustaqil ta'lim olishga ko'proq jalb etiladi. Chunki ularning natijalari davomiy baholab boriladi va har bir modul uchun zaruriy bilimlarni egallash shart hisoblanadi. Bu esa ularning mas'uliyatini oshiradi va mustaqil fikrlash ko'nikmasini shakllantiradi.

3. Ta'lim sifatini oshirish - kredit-modul tizimida baholash jarayoni shaffof va ob'ektiv bo'lib, unda nafaqat yakuniy imtihonlar, balki butun semestr davomida to'plangan natijalar hisobga olinadi. Bu esa o'quv jarayonining sifati va samaradorligini oshirish imkonini beradi.

4. Xalqaro ta'lim tizimiga integratsiya - kredit-modul tizimi xalqaro standartlarga mos bo'lgani uchun talabalarning kreditlari boshqa universitetlar

tomonidan tan olinishi mumkin. Bu esa ularning xorijda o'qishni davom ettirish yoki akademik mobillik dasturlarida ishtirok etish imkoniyatlarini kengaytiradi.

5. Professor-o'qituvchilar uchun qulaylik - modul tizimi asosida dars berish pedagoglarga zamonaviy metodlardan foydalanish, masalan, interaktiv usullar, loyiha asosida o'qitish, masofaviy ta'lim kabi yondashuvlarni joriy etish imkonini beradi.

Kredit-modul tizimini joriy etishning muammolari

An'anaviy yondashuvdan voz kechish qiyinligi – ayrim ta'lim muassasalari va pedagoglar eski tizimdan chiqib ketishga qiynalishi mumkin.

Talabalar va o'qituvchilarning moslashuvi – yangi tizimga moslashish uchun ularga qo'shimcha o'quv kurslari va malaka oshirish dasturlari zarur.

Texnik va boshqaruv infratuzilmasi – kredit tizimi samarali ishlashi uchun zamonaviy axborot tizimlari va boshqaruv mexanizmlari talab etiladi.

Kredit-modul tizimi oliy ta'limda samaradorlik va sifatni oshirishga xizmat qiluvchi zamonaviy yondashuvlardan biridir. Uning joriy etilishi talabalar uchun moslashuvchan ta'lim yo'nalishlarini yaratish, mustaqil ta'lim olishni rivojlantirish va xalqaro ta'lim tizimiga integratsiyani ta'minlashga yordam beradi. Shu bilan birga, tizimning muvaffaqiyatli amalga oshirilishi uchun ta'lim muassasalari, o'qituvchilar va talabalar o'zgarishlarga tayyor bo'lishi va moslashish jarayonida faol ishtirok etishi lozim.

Xulosa

O'zbekiston oliy ta'lim muassasalarida kredit-modul tizimini joriy etish ta'lim sifatini oshirish, talabalar mustaqilligini kuchaytirish va xalqaro ta'lim maydoniga integratsiya qilish uchun muhim qadamdir. Ushbu tizim talabalar uchun moslashuvchan o'quv jarayonini yaratib, ularning o'zlashtirish darajasini oshirish va akademik mobillikni ta'minlashga xizmat qiladi. Kredit tizimining afzalliklari ko'pligi bilan birga, uni to'liq va samarali qo'llash uchun bir qator muammolar ham mavjud. Jumladan, huquqiy bazaning takomillashtirilishi, professor-o'qituvchilarning yangi tizimga moslashuvi, texnologik infratuzilmaning rivojlanishi va jamiyatda ushbu tizimning to'g'ri qabul qilinishiga yo'naltirilgan chora-tadbirlar zarur.

Taklif va tavsiyalar

Kredit-modul tizimini yanada samarali joriy etish va rivojlantirish uchun quyidagi taklif va tavsiyalar ilgari suriladi:

1. Normativ-huquqiy bazani mustahkamlash - kredit tizimining barcha oliy ta'lim muassasalarida bir xil va tizimli joriy etilishini ta'minlash uchun normativ-huquqiy hujjatlarni yanada takomillashtirish lozim. Talabalarning kreditlarni turli universitetlarda o'zaro tan olinishini kafolatlaydigan qonunchilik asoslarini yaratish.

2. Professor-o'qituvchilarning malakasini oshirish - kredit tizimining zamonaviy talablari asosida pedagog kadrlarni qayta tayyorlash va o'qitish bo'yicha maxsus dasturlarni ishlab chiqish. Xorijiy tajribani o'rganish maqsadida xalqaro hamkorlik dasturlarini kengaytirish va professor-

o'qituvchilarni xorijiy oliy ta'lim muassasalarida stajirovka qilish imkoniyatini yaratish.

3. Talabalarning kredit tizimiga moslashuvini yaxshilash - talabalar uchun kredit tizimining ishlash prinsiplari, baholash usullari va akademik mobillik imkoniyatlarini tushuntiruvchi maxsus seminar va treninglar tashkil etish. Akademik maslahat xizmatlarini rivojlantirish va har bir talaba uchun individual o'quv yo'nalishlarini belgilashga yordam berish.

4. Texnologik infratuzilmani takomillashtirish - kredit tizimini boshqarish va nazorat qilish uchun maxsus elektron platformalar joriy etish va ularni zamonaviylashtirish. Universitetlarda raqamli ta'lim resurslari, masofaviy ta'lim tizimlari va elektron kutubxonalarini rivojlantirish.

5. Xalqaro hamkorlik va akademik mobillikni kuchaytirish - xorijiy oliy ta'lim muassasalari bilan hamkorlikda kredit tizimining xalqaro standartlarga mosligini ta'minlash. Talabalar va o'qituvchilarning xalqaro almashinuv dasturlarida faol ishtirok etishini rag'batlantirish.

6. Baholash va ta'lim sifatini monitoring qilish - kredit-modul tizimining samaradorligini doimiy tahlil qilish va uni takomillashtirish bo'yicha tadqiqotlar o'tkazish. Mustaqil ta'lim sifati va o'zlashtirish darajasini baholash tizimini yanada shaffof qilish. Kredit-modul tizimi O'zbekiston oliy ta'lim tizimini xalqaro standartlarga yaqinlashtirish va sifatini oshirish uchun muhim vositadir. Ammo uni to'laqonli joriy qilish uchun huquqiy, metodik, texnologik va tashkiliy jihatdan izchil chora-tadbirlarni amalga oshirish lozim. Kredit tizimining samarali ishlashi uchun o'qituvchilar va talabalarni tayyorlash, ta'lim jarayonini raqamlashtirish va xalqaro tajribadan samarali foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu tavsiyalar asosida amalga oshiriladigan chora-tadbirlar kredit tizimining O'zbekistonda muvaffaqiyatli joriy etilishini ta'minlashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Болотов, В. А., Вальдман, И. А., Горбовский, Р. В., Захир, Ю. С., & Мерцалова, Т. А. (2022). "ОММАВИЙ МАДАНИЯТ" НИНГ ЁШЛАР ОНГИГА САЛБИЙ ОҚИБАТЛАРИ.
2. Мусаханова, Г., & Дилафруз, М. (2021). Талабаларнинг Ташкилотчилик Қобилиятларини Ривожлантиришда Мустақил Таълим Олиш Шаклларининг Аҳамияти. *IJTIMOIIY FANLARDA INNOVASIYA ONLAYN ILMIIY JURNALI*, 1(6), 85-90.
3. Kuldashv, S. (2024). Mustaqil ta'limni tashkil etishda xalqaro kredit-modul tizimlarining ro'li va imkoniyatlari. *Nordic_Press*, 3(0003).
4. Qo'ldashev, S. (2024). Professional ta'lim muassasalari moliyalashtirish ishlarini takomillashtirish. *Nordic_Press*, 3(0003).
5. Kuldashv, S. (2024). Pedagogik tayyorgarlikdagi nazariya va amaliyot o'rtasidagi tafovut: muammolar va yechimlar. *Nordic_Press*, 3(0003).

6. Qizi, B. G. D. (2023). INKLYUZIV TA'LIMNI JORIY ETISH OLDIDA TURGAN MUAMMOLAR VA ULARNI BARTARAF ETISH ETISH YO 'LLARI. *Science and innovation*, 2(Special Issue 14), 204-209.
7. Baxromova, G. D. Q. (2022). Eshitishida muammolari bo'lgan o'quvchilarga o'nli kasrlarni o'qitish texnologiyasi. *Science and Education*, 3(5), 772-777.
8. Otajonova, O. A., Islamova, F. S., Fayazova, F. S., & Nematov, B. S. (2022). The Influence Of Parental Relationships On Adolescent Gender Identity. *Journal of Positive School Psychology*, 6(10), 2393-2399.
9. Shomurodova, S. (2024). Ona tilini o'qitishning nazariy asoslari faniga kirish. *Nordic_Press*, 2(0002).
10. Shomurodova, S. (2024). Ko'chim turlaridagi o'ziga xoslik va umumiylik. *Nordic_Press*, 2(0002).
11. Qizi, B. G. D. (2023). INKLYUZIV TA'LIMNI JORIY ETISH OLDIDA TURGAN MUAMMOLAR VA ULARNI BARTARAF ETISH ETISH YO 'LLARI. *Science and innovation*, 2(Special Issue 14), 204-209.
12. Dilafruz, M., Gulnora, M., & Gulnoza, O. (2023). In Youth Developing the Skills of Fighting Against Popular Culture is the Challenging Problem of Today. *Zien Journal of Social Sciences and Humanities*, 19, 6-8.
13. Muratova, A. (2024). AFSONALARNING JANR XUSUSIYATLARI. *Nordic_Press*, 3(0003).